

**ПЕДАГОГИК КАСБИЙ ФАОЛИЯТДА БЎЛАЖАК ИНГЛИЗ ТИЛИ
ЎҚИТУВЧИСИ КАСБИЙ МАЛАКАСИНИНГ КЎП
ФУНКЦИОНАЛЛИГИ**

Тоштемирова Сабоҳат Зокировна

Иқтисодиёт ва педагогика университети талабаси

Илмий раҳбар: Даниева Майсара Джамаловна

*Иқтисодиёт ва педагогика университети профессори,
филология фанлари доктори*

Аннотация. Мақолада педагогик касбий фаолиятда бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг муайян педагогик компетенциялари, хусусан, унинг кўп функциялилигига қўйиладиган янги талаблар, айниқса, инглиз тили ўқитувчисининг касбий малакаси ва кўп қирралилиги ҳозирги кунда катта аҳамиятга эга эканлиги масалалари талқин қилинган.

Калит сўзлар: педагог, касб, фаолият, таълим, талаба, функция, кўпқирралилик, малака, кўникма, натижа, шаклланиш.

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы формирования определенных педагогических компетенций будущего учителя английского языка в педагогической профессиональной деятельности, в частности новые требования к его многофункциональности, особенно тот факт, что профессиональная квалификация и универсальность преподавателя английского языка в настоящее время имеют большое значение.

Ключевые слова: педагог, профессия, деятельность, образование, студент, функция, универсальность, квалификация, навыки, результат, формирование.

Annotation. The article interprets the issues of certain pedagogical competencies of the future English teacher in pedagogical professional activities, in particular the new requirements for its multifunctionality, especially the fact that the professional qualifications and versatility of the English teacher are of great importance at present.

Key words: educator, profession, activity, education, student, function, versatility, qualifications, skills, result, formation.

Кириш. Жамиятни ислоҳ қилишнинг замонавий жараёнлари, бозор иқтисодиётининг шаклланиши ва бутун таълим тизимига таъсир қилувчи бошқа ижтимоий-иқтисодий ўзгаришлар билан боғлиқ. Бу кўп жиҳатдан мамлакатда инновацион иқтисодиётнинг шаклланиши билан боғлиқ бўлиб, унинг муҳим шарти таълим тизимини модернизация қилишдир. Бундай модернизация

зарурати, биринчи навбатда, аналитик кўникмаларни ва пайдо бўлган муаммоларни ҳал қилишда ижодий ёндашувни уйғунлаштира оладиган юқори малакали кадрларга бўлган эҳтиёж билан боғлиқ. Ушбу ўзгаришлар ўқитувчининг касбий фаолиятига, муайян педагогик компетенцияларнинг мавжудлигига, хусусан, унинг кўп функциялилигига янги талабларни қўяди. Бу, айниқса, инглиз тили ўқитувчиси учун тўғри келади. Чет тили ўқитувчисининг касбий малакаси ва кўп қирралилиги ҳозирги кунда энг катта талабга эга, чунки бу инглиз тилини билиш мартаба ривожланишига йўл очади.

Таълимнинг глобал рақобатбардошлигини таъминлаш, умумий таълим сифати бўйича етакчи ўринга чиқиши ва баркамол ижтимоий масъулиятли кадрлар тайёрлаш ўз навбатида, педагогик таълим тизимини модернизация қилиш зарурати унда содир бўлаётган туб ўзгаришлар билан боғлиқ [1]. Шу муносабат билан замонавий ахборот жамиятида таълим тизимини ривожлантириш субъекти сифатида ўқитувчининг касбий маҳорати ва кўп функциялилигини ривожлантириш муаммоси айниқса долзарб бўлиб қолмоқда.

Асосий қисм. Педагогик фаолиятнинг кўп функционаллиги мутахассиснинг ўз касбий вазифалари ва функцияларини етарлича юқори даражада бажариш қобилиятини, шунингдек, бир нечта касблар, мутахассисликлар ва лавозимларни бирлаштиришга тайёрлигини англатади.

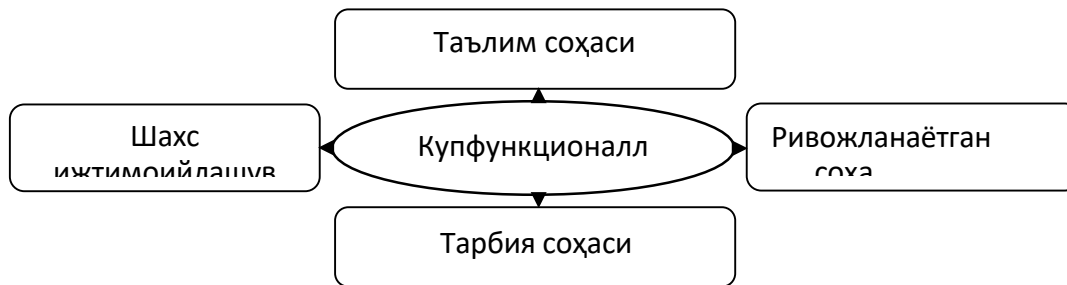
Н.В.Кузмина ўқитувчининг касбий ва педагогик фаолиятининг конструктив, ташкилий, коммуникатив ва гностик таркибий қисмларини белгилайди [4].

Чет тили дарсида ўқитувчи жуда кўп функцияларни бажаради. Ўқитувчи талабаларга топшириқлар беради, уларни бажаришни буюради, саволлар беради, батафсил жавобларни рағбатлантиради, турли хил тушунтиришлар беради, ўқувчиларнинг хатоларини тузатади, уларни рағбатлантиради, ўқув жараёнини назорат қилади ва ҳоказо. Дарсда санаб ўтилган барча функцияларни амалга ошириш ўқитувчидан унинг касбий компетенциясини ташкил этувчи махсус билим ва кўникмаларга эга бўлишни талаб қилади ва уларни самарали амалга ошириш дарсининг таълим имкониятларини максимал даражада оширишга ёрдам беради. Бошқача қилиб айтганда, инглиз тили педагогик функцияларни шакллантириш ва бирлаштириш воситаси сифатида ишлайди.

Шундай қилиб, инглиз тили ўқитувчиси педагогик фаолиятининг кўп функциялилиги деганда биз ўзаро боғлиқликка асосланган компетенциялар тўпламини, шу жумладан кўникма, қобилият, тайёргарлик ва эгалик, ўқитувчи томонидан кенг қўламли билим ва билимларни қўллашни тушунамиз. Кўп функциялилик бир вақтнинг ўзида бир нечта фаолият турларини бажариш қобилиятида, уларни синтез қилиш қобилиятида намоён бўлади. Педагогик фаолиятнинг ҳар бир соҳаси - бу ўқитувчининг касбий фаолияти замонавий

жамият талабларига, меҳнат бозорида талаб қилинадиган меҳнат ресурсларининг сифати ва турларига ижтимоий буюртма бериш даражасини тавсифлайди.

Бўлажак ўқитувчининг малака хусусиятлари қуйидаги фаолият турларини бажаришни талаб қилади (1-расм).

1-расм. Педагогик таълимда бўлажак ўқитувчининг кўп функцияли фаолияти йўналишлари

Таълим фаолияти: биринчи навбатда талабаларнинг билим ва кўникмаларини ривожлантиришга қаратилган. Замонавий ўқитувчида таълим бериш фаолиятининг асосий педагогик компетенцияларини аниқлайлик.

1. Малака: ҳар қандай ўқитувчининг касбий фаолиятининг самарадорлиги талабалар томонидан билимларни ўзлаштириш муваффақияти билан белгиланади. Кўриниб турибдики, ўқитувчининг ўзи ўз фанининг доирасида етарли даражада касбий билим ва кўникмаларга эга бўлиши керак.

2. Қобилият: ўқитувчини талабаларнинг индивидуал ва ёш хусусиятларини билиш асосида ўқув жараёнини қуриш қобилиятига эга бўлиши керак.

3. Тайёрлик: ўқитувчининг асосий вазифаси дарсни ўтказиш қобилиятидир ва биринчи навбатда ўқитувчининг ўзи умрбод таълимга бўлган эҳтиёжни сингдириши керак. Узлуксиз ўз-ўзини тарбиялашга, касбий ва шахсий ўсишга тайёр бўлиши керак.

4. Мулкчилик: ҳар хил турдаги ўқув вазифалари учун асосий лингвистик ва услубий тоифалар ва тушунчаларни эгаллаганлигини кўрсатадиган чет тилини мукамал билиши керак.

Ўқув фаолиятини амалга ошириш жараёнида ўқитувчи бир қатор функцияларни бажаради:

- дидактик; ўқув маълумотларини тақдим этиш усуллари ва воситаларини

танлашдан иборат.

- диагностик; талабаларнинг жисмоний ва ақлий ривожланишининг хусусиятлари, уларнинг ақлий ва ахлоқий тарбияси даражаси, ижтимоийлашув шартлари ҳақида аниқ тасаввур ҳосил қилиш имконини беради.

- мулоқот; самарали педагогик жараёни ташкил этиш учун шарт-шароит яратадиган шахслараро ўзаро муносабатлар ва муносабатларни қуриш жараёнини ўз ичига олади.

- ахборот; ҳар бир ўқув фаолияти жараёнида ўқитувчи томонидан бажариладиган асосий функциялардан бири бўлган.

- рефлексив, ўқитувчилик фаолияти натижаларини умумлаштириш, ўз фаолиятини тузатиш ва касбий такомиллаштириш йўналишларини аниқлаш.

- назорат ва баҳолаш; фаолият самарадорлигини диагностика қилиш ва талабаларнинг ҳам, ўз ўқув фаолиятининг эришилган натижаларини таҳлил қилишни, топшириқларни, ўқув материалларини назорат қилиш қобилиятини ва машқларни тўғри бажаришни ўз ичига олади.

Натижалар ва муҳокамалар. Ўқитувчи талабалар учун асосий маълумот манбаи ҳисобланади. У ҳамма нарсани билиши ва ўз мавзусини мукамал эгаллаши керак. Бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг юқорида айтиб ўтилган функцияларига асосланиб, биз фақат кўп функциялилиқ каби компетенцияга эга бўлган махсус тайёрланган ўқитувчигина талабаларга замонавий талаблар асосида дарс бера олади, деган хулосага келишимиз мумкин. У ўрганган нарсаларида янги нарсаларни топа олиши, ўқув машғулотини ташкил қилиши керак

Ривожланиш фаолияти. Замонавий илм-фан педагогик фаолиятнинг асосий мақсадини, биринчи навбатда, талабаларни ривожлантириш деб атайди, унинг асосий мақсади фанни ўрганишга барқарор қизиқиш ва мотивацияни шакллантириш, лингвистик, нутқи, интеллектуал, илмий кўникмаларни ривожлантиришдир. Ўз навбатида, талабаларда ижодий фикрлашни ривожлантириш бугунги куннинг энг муҳим педагогик вазифаларидан биридир. Ўзини рўёбга чиқариш, ўз имкониятларини кўрсатиш истаги инсон ҳаётининг барча шаклларида ўзини намоён қиладиган асосий тамойил - ривожланиш, такомиллаштириш истаги, организмнинг барча қобилиятларини ифодалаш ва намоён этишга интилиш ҳисобланади. Таълим фаолиятида фикрлаш қобилиятини муваффақиятли ривожлантириш мақсади билан боғлиқ ҳолда, инглиз тили ўқитувчиси ижодкорлик, ташаббускорлик ва ҳаракатчанликка асосланган фаолиятни ривожлантиришнинг замонавий воситалари ва усулларини ўзлаштириши керак. Бундан келиб чиққан ҳолда, инглиз тили ўқитувчисининг педагогик фаолияти, биринчи навбатда, унинг касбий ривожланиш даражасини мунтазам равишда ошириш билан боғлиқ бўлиши

керак [8].

Шундай қилиб, инглиз тили ўқитувчисининг ривожланиш фаолиятининг асосий вазифаси ўқув жараёнида онг ва хулқ-атвори шакллантириш ва ривожлантириш, ижодий фаолиятни фаоллаштириш ва талабалар шахсининг билиш жараёнларини шакллантиришдир. Бунинг учун у турли тоифадаги талабалар билан ривожланиш жараёнини самарали амалга оширишга имкон берадиган муайян компетенцияларга эга бўлиши керак:

- ўқув мавзулари бўйича талабалар ва топшириқларни ишлаб чиқиш учун дастур тузиш қобилияти;
- турли тоифадаги болаларни қабул қилишга тайёрлиги;
- ўз муаммоларини аниқлаш қобилияти;
- иш учун зарур бўладиган замонавий ўқитиш усуллари ва технологияларини билиш.

Бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг ривожланиш фаолиятининг асосий педагогик функциялари:

1) талабаларнинг ривожланиш даражасини диагностика қилиш, баҳолаш; проектив, унинг асосий мақсади ривожланиш фаолиятини режалаштириш, шакллари, усуллари, ўқитиш ва назорат қилиш воситалари;

2) барча талабаларни таълим жараёнига фаол жалб қилишни назарда тутадиган мулоқот. Мулоқот иштирокчиси сифатида ўқитувчи муайян коммуникатив вазиятда нутқ хатти-ҳаракатларининг намунаси бўлиб хизмат қилади;

3) баҳолаш ва натижалар: иш натижаларини баҳолаш, педагогик мақсадлар билан таққослаш тақозо қилинади [10].

Юқорида айтилганларнинг барчаси замонавий таълимда талабаларнинг ривожланиш фаолиятини фаоллаштириш, эртанги кунга интилувчи, жамият ҳаётида фаол ижтимоий иштирок этадиган шахсларни тайёрлаш устувор масала эканлигини таъкидлашга асос бўлади. Фаолиятнинг ушбу соҳаси нафақат талабаларнинг фанга бўлган қизиқишини ривожлантиришни ўз ичига олади, балки янги билим, кўникма ва кўникмаларни мустақил ўзлаштириш учун асос яратади, бу эса когнитив фаолиятни актуаллаштиришга ёрдам беради.

Таълим фаолияти: бўлажак ўқитувчининг кўп қирралилиги нафақат улар ўтказаетган дарсларнинг сифати, балки бошқа маданиятларга ҳам, ўз маданиятларига ҳам ҳурмат ва бағрикенглик муносабатини шакллантириш билан боғлиқ таълим ишларидаги иштироки билан ҳам баҳоланиши керак.

Таълим фаолиятини амалга ошириш учун зарур бўлган ўқитувчининг касбий компетенцияларига қуйидагилар киради:

1) талабаларда ўрганилаётган тилнинг маданияти ва халқига ҳурмат ва қизиқишни ривожлантириш мақсадида индивидуал таълим дастурини яратиш қобилияти;

2) талабаларни, уларнинг ўқув қобилиятидан қатъи назар, қабул қилишга ва бошқа мутахассислар билан мулоқот қилишга тайёрлиги;

3) талабалар учун индивидуал ривожланиш режаларини тузиш ва талабанинг ҳаракатлари ва хатти-ҳаракатларини малакали баҳолаш қобилияти;

4) ўқитувчи нафақат билимли шахсни ярата оладиган, балки унда умуминсоний қадриятларнинг юқори тизимига ва янгича фикрлашга эга бўлган лингвистик шахсни тарбиялаши мумкин бўлган воситаларга эга бўлиш.

Ўқув-тарбиявий иш жараёнида инглиз тили ўқитувчиси қуйидаги функцияларни бажаради:

- ташкилий ва мувофиқлаштирувчи педагогик функция, унинг асосий мақсади ўқувчилар билан тарбиявий ишларни ташкил этиш, белгиланган вазифаларга мувофиқ таълим шакллари ва усулларини танлаш, ҳар бир ўқувчи ва бутун синф билан ўзаро муносабатлар;

- фаолиятни режалаштириш, педагогик моделлаштириш функцияси. Бу функция ўқитувчига ўқув-тарбия ишининг мазмуни, воситалари ва шаклини мақсадли танлашга, ўз фаолияти натижаларини лойиҳалашга ёрдам беради;

- талабаларнинг индивидуал хусусиятларини ва уларнинг ривожланиш динамикасини ўрганишни, синф жамоасининг ҳолати ва ривожланиш истиқболларини, ўқитувчининг мавжуд ўзига хос шароитларда ўз фаолияти натижаларини олдиндан кўриш қобилиятини аниқлашни ўз ичига олган ва шунга асосланиб, унинг кейинги фаолияти стратегиясини белгилайди;

- коммуникатив, талабалар ўртасидаги шахслараро муносабатларни тартибга солиш, жамоада умумий қулай психологик муҳитни тарғиб қилишдан иборат [2].

Ўқитувчининг таълим фаолиятининг самарадорлиги бевосита ўқитувчининг тайёргарлик даражасига, унинг талаба ҳаётидаги ижтимоий ва вазиятли қийинчиликларни қанчалик яхши тушунишига, болаларнинг ижтимоий муаммоларини ҳал қила олишига ва умумий назарий ва махсус билимларга эга бўлишига боғлиқ [3].

Шахснинг ижтимоийлашуви. Инглиз тили - бу шахснинг муваффақиятли ижтимоийлашув жараёнини таъминлайдиган фанлардан бири. Ўз навбатида, ижтимоийлашув динамик ривожланаётган жамиятда тўлиқ ҳаёт учун зарур бўлган муайян ижтимоий роллар ва хатти-ҳаракатлар нормаларини ўзлаштириш жараёни. Субъект-объект ёндашувида мувофиқ, ижтимоийлашувнинг моҳияти шахснинг жамиятга мослашиши сифатида талқин этилади [7, 13-бет]. Бу ҳодиса фаолият ва мулоқот жараёнида ижтимоий тажрибани ўзлаштириш ва фаол

такрорлаш жараёнидир. Бироқ, бу ерда гап нафақат талабалар онгига қандайдир ижтимоий хусусият, хусусият ва сифатларни сингдириш, балки ижтимоий муҳитнинг доимий таъсири, бунинг шарофати билан инсон у ёки бу жамиятнинг аъзосига айланишини белгилайди.

Таълим соҳасига борган сари мураккаб талаблар туфайли жамиятда ижтимоийлашув ва ижтимоий мослашиш жараёни мураккаб вазифа бўлиб, уни фақат билим, кўникма ва малакаларига эга бўлган, фаолияти кўп функцияли бўлган ўқитувчи муваффақиятли ҳал қилиши мумкин.

Ўзига хос идеал сифатида интилиши керак бўлган талабаларни муваффақиятли ижтимоийлаштиришнинг асосий мезонлари ижтимоий мослашув, ўзини ўзи ташкил қилиш, ўзини ўзи тасдиқлаш, ўзини ўзи ривожлантириш, масъулият ва ота-оналардан молиявий мустақилликка эга бўлишдир.

Бўлажак инглиз тили ўқитувчисининг асосий функциялари:

1) диагностика; шахсининг ижтимоийлашув даражаси тўғрисида маълумотларни олишни ўз ичига олган

2) ташкилий ва мувофиқлаштирувчи; талабаларнинг ўз-ўзини ривожлантириш, ўз-ўзини билиш, қобилият ва қобилиятларини ўз-ўзини такомиллаштиришни ташкил этиш;

3) коммуникатив; ўқув жараёнида талабаларнинг фаоллигини рағбатлантириш мақсадида муносабатларни ўрнатишдан иборат

4) ахборот; инглиз тили ўқитувчисининг ижтимоийлашувдаги муҳим вазифаларидан бири жамият талабаларини талаба шахсига мослаштиришдир. Масалан, дарс жараёнида ўқитувчи “Касб танлаш”, “Севимли машғулотлар ва қизиқишлар” каби мавзуларга тўхталиб, талабаларга бугунги кунда долзарб бўлган касблар ва иш берувчиларнинг малака талаблари ҳақида маълумот беради;

5) назорат ва тузатиш; ўқитувчи ўз фаолияти натижаларини умумлаштиради, қўйилган ижтимоий-педагогик мақсадларга эришиш учун дарсларни ўтказиш шакллариини мослаштиради.

Талабаларни ижтимоийлаштириш учун замонавий инглиз тили ўқитувчиси эга бўлиши керак бўлган компетенцияларга қуйидагилар киради:

1) талабаларни чет тилидаги мулоқотга жалб қилиш, уларнинг баёнотларини тўғрилаш ва баҳолаш қобилияти;

2) инглиз тили дарсларини талабаларга йўналтирилган ёндашув тамойили асосида уларнинг ҳар бири ўқувчини жамиятдаги ўрни ҳақида ўйлашга мажбур қиладиган контекстда қуриш қобилияти; коммуникатив компетенцияга эга бўлиш. Бу яхши грамматика ва луғат кўникмаларига эга бўлишни англатади.

Таълим соҳасини модернизация қилиш зарурати яққол кўриниб турибди. Замонавий ижтимоий воқелик инглиз тили ўқитувчисидан маҳорат, қобилият, тайёрлик ва малака каби компетенцияларга эга бўлишни талаб қилади. Улар унинг ўқитувчилик фаолиятига кўп функцияли хусусият беради.

Муаммони ишлаб чиқиш

Тадқиқот давомида олинган натижаларни таҳлил қилиш қуйидаги хулосалар чиқаришга имкон беради:

Талабалар учун муҳим жиҳат - бу илғор, фанни мукамал билиш, умумий назарий ва махсус билимлар тўпламига эга бўлиш;

- замонавий жамият шароитида ўқитувчининг кўп функциялилигининг асоси, талабаларнинг фикрига кўра, материални тушунарли тарзда тушунтириш қобилияти ва мулоқот қобилиятлари;

- талабаларнинг фикрига кўра, ўқитувчи фанни мукамал билиши ва коммуникатив қобилиятларнинг мавжудлиги билан бир қаторда, ўқитишнинг турли инновацион усуллари ва технологияларини яхши билиши керак, бу ҳам улар учун кўп функциялилиكنинг юқори даражасидир. Бу нафақат махсус умумий назарий билим, кўникма ва малакалар тизимига, балки турли хил ўқитиш технологияларига эга бўлган ўқитувчи талабаларни таълим жараёнига рағбатлантириш қобилиятига эга бўлиши билан изоҳланади. Кўп функциялилик инглиз тили ўқитувчисининг касбий ва педагогик фаолиятининг ажралмас қисмидир. Ҳозирги вақтда фақат асосий педагогик компетенцияларга эга бўлишнинг ўзи етарли эмас, чунки ўз касбий даражангизни мунтазам равишда ошириш жуда муҳим, чунки таълим ташкилотининг самарадорлиги ва ўқув жараёнининг сифати, талабаларнинг ўқишга бўлган мотивацияси, ижтимоий - жамиятнинг иқтисодий ва маънавий ривожланиши бевосита унга боғлиқ.

Хулоса. Замонавий шароитда педагогик фаолият инглиз тили ўқитувчисининг педагогик фаолиятининг профессионаллиги ва кўп функциялилиги муаммосини долзарблаштиради. Бу сизга чет тилини ўрганиш жараёнини оптималлаштириш, шу вақт ичида яхши натижаларга эришиш имконини беради.

Ишлаб чиқилган материалларни педагогик амалиётга жорий этиш касбий компетенция ва кўп функциялилиكنи шакллантириш, олий таълим муассасаларида ўқув жараёнини юқори даражада ушлаб туриш ва уни бойитиш учун зарур шарт-шароитларни таъминлашга ёрдам беради.

Республикамиз таълим тизимини ривожлантириш учун улкан салоҳиятга эга, бу ерда асосий ўринни педагогик фаолиятни амалга ошириш сифати сиёсати эгаллайди, бу эса касбий фаолият субъектининг турли тоифалари билан ишлаш учун зарур бўлган қобилиятлар тўпамини шакллантиришни назарда тутди.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Асташова Н.А. Концептуальная модель развития профессиональных ценностей будущих учителей / Н.А. Асташова Е.А. Макарова // Дискуссия. – 2015. – №1 (53). – С. 87-95.
2. Береговенко Е.Н. Компетентностный подход к оптимизации образовательных траекторий / Е.Н. Береговенко // Новые технологии в образовании / Материалы научно-практической конференции. – Красноярск, 2015. – С. 192–195.
3. Василенко И.В. Воспитание - проблема современного образования в России / И.В. Василенко. – М., 1999. – 283 с.
4. Кузнецов Д.В., Гагарина В.Р., Сафина Л.Р. К вопросу многозадачности и многофункциональности преподавателя английского языка в экономическом вузе / Д.В. Кузнецов, В.Р. Гагарина, Л.Р. Сафина // Казанский педагогический журнал. – 2016. - № 4 (117).
5. Кузьмина Н.В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В. Кузьмина. – М.: Высшая школа. – 1990. – 119 с.
6. Ломакина Т.Ю. Теория и практика развития исследовательских компетенций учителя / Т.Ю. Ломакина, С.В. Дзюбенко. – М., 2017. – 240 с.
7. Михайлова Д.И. Диагностическая функция в воспитательной деятельности будущего классного руководителя / Д.И. Михайлова // Современные наукоемкие технологии. – 2016. – № 7-1. – С. 159–163.
8. Мудрик А.В. Социальная педагогика: учебник для студ. учреждений высш. проф. образования / А.В. Мудрик. - 8-е изд., испр. и доп. - М.: Издательский центр «Академия». – 2013. – 240 с.
9. Тетина С.В. Методическая грамотность как часть профессиональной компетентности учителя иностранного языка / С.В. Тетина // Научное обеспечение системы повышения квалификации кадров. – 2016. – № 3 (28).
10. Яковлева Ю.М. Речевые функции учителя на уроке иностранного языка: ученые записки Орловского государственного университета / Ю.М. Яковлева. – 2016. – № 4 (73). – С. 387–389.
11. Ялалов Ф.Г. Профессиональная многомерность: многомерные компетенции / Ф.Г. Ялалов // Филология и культура. – 2015. – № 2 (40).